

Minnisblað

Dagsetning: 28.11.2023
Viðtakandi: Náttúrufræðistofnun Íslands
Sendandi: Náttúrustofa Suðvesturlands

Efni: Vöktun vistgerða 2023 – Eldvörp

Úttekt var unnin á 'mosahraunavist' við Eldvörp sumarið 2023. Mosahraunavist einkennist af mikilli gróðurþekju þar sem mosi er algjörlega ríkjandi. Hraungambri einkennir vistgerðina og æðplöntur eru strjalar, en af þeim eru smárunnar algengastir. Vistgerðin er mjög áberandi á Reykjanesskaga, en hana má einnig finna við Heklu og í Eldhrauni.¹ Gróðurmælingar voru framkvæmdar með það að markmiði að athuga hvort breytingar sem hafa átt sér stað á svæðinu frá því síðasta úttekt var framkvæmd árið 2013, hvort sem um er að ræða brotthvarf eða aðkomu plöntutegunda, breytingar á gróðurfélagi eða breytingu á vistgerð.

Framkvæmd

Eldvörp voru heimsótt þann 28. júlí 2023 af starfsfólki Náttúrustofu Suðvesturlands. Gróðurmælingar voru framkvæmdar samkvæmt leiðbeiningum NÍ um vöktun vistgerða. Við Eldvörp var úttekt unnin á einu sniði (RN-05-02) út frá settum GPS hnitum. Tvö GPS hnit voru tileinkuð sniðinu, voru þau merkt með hælum og 40 metra málband lagt niður á milli þeirra. Engir varanlegir hælur sáust hins vegar frá mælingunni sem gerð var 2013 og engir hælur voru skildir eftir að þessu sinni. Fimm metrar voru síðan mældir báðu megin við GPS hnitin, hornrétt á málbandið, og hælur notaðir til þess að afmarka sniðið, þá 10x40 metrar. Þegar staðsetning og lega sniðsins var tilbúin var notast við staðsetningu smáreita frá gróðurúttektinni árið 2013. Árið 2013 voru átta smáreitarhnit, en í ár var ráðgert að nota einungis sex þeirra (hnitum nr. 2 og 7 var sleppt). Jarðvegsdýpt var mæld við alla smáreiti og jarðvegsbor var hafður til handa, en engan jarðveg mátti finna á sniðum og því voru engin jarðvegssýni tekin til frekari greiningar. Yfirlitsmyndir voru teknar af sniðinu (1. mynd) auk þess sem ljósmyndir voru teknar af smáreitum. Lega reits, jarðvegsraki og jarðvegsgerð voru metin, ásamt því að mæla gróðurhæð í hverju horni smáreits. Skráð var niður heildarþekja, æðplöntuþekja, grýtniþekja, mosaðekja og fléttuþekja skv. Braun-Blanquet kvarða. Tegundir æðplantna voru einnig greindar innan smáreitanna og skráðar skv. Braun-Blanquet. Allt sniðið var síðan skoðað og allar þær tegundir sem ekki fundust í smáreitum voru einnig skráðar. Plöntuhandbók Harðar Kristinssonar var notuð til tegundagreiningar. Sýni voru tekin af plöntum sem erfitt reyndist að greina á vettvangi og voru þau varðveitt og fullgreind síðar á rannsóknarstofu. Að lokum voru vistgerð og gróðurfélag sniðsins skráð. Til að framkvæma þessar mælingar voru ýmis tól notuð; hælur, málband, 33x100 cm rammi (fyrir smáreiti), GPS tæki, tommustokkur, myndavél (sími), plastpokar, jarðvegsbor, dýptarmælir, tveggja metra mælistika og sleggja.

1. mynd. Yfirlitsmynd af sniði RN-05-02. Mynd tekin frá miðju sniðsins í átt að GPS hniti.

Ástandsmat og frumniðurstöður

Búið er að setja inn allar upplýsingar í gagnagrunn NÍ og vista allar ljósmyndir í ljósmyndaforritinu FotoWare. Náttúrufræðistofnun Íslands sér um ítarlegri greiningu gagnanna en hér eru helstu niðurstöður sem Náttúrustofan gerir grein fyrir:

Þegar sniðið er borið saman á milli árána 2013 og 2023 hafa jarðvegsraki og jarðvegsgerð ekki breyst. Árið 2013 var snið RN-05-02 flokkað sem gróðurfélag 'mosi' (A1), en hefur nú breyst í mosa með grösum og smárunnum (A8).¹ Þrátt fyrir þessa breytingu voru svipaðar tegundir til staðar bæði úttektarárin. Árið 2023 voru 21 æðplöntutegundir á sniðinu og 15 þeirra mátti einnig finna árið 2013, þ.m.t. krækilyng, ólafssúra, grasvíðir og blóðberg. Þær tegundir sem hafa horfið síðan 2013 eru mosajafni, fjallasveifgras, skollafingur og túnvingull, voru því 19 tegundir árið 2013. Tegundir sem hafa fundist nýjar á sniðinu árið 2023 eru bugðupuntur, blávingull, snæsteinbrjótur, skriðlíngresi, undaffill og einir. Bæði mælingarárin mátti finna ýmis blóm, t.d. melablóm, hvítmöðru, þúfusteinbrjót og músareyra. Árið 2013 voru skráðar þrjár tegundir af grasaætt, blásveifgras, fjallasveifgras og túnvingull, en árið 2023 voru skráðar fjórar tegundir, blásveifgras, bugðupuntur, blávingull og skriðlíngresi. Einungis ein tegund af grasaætt var skráð bæði mælingarár, en hafa þarf í huga líkindi margra tegunda grasaættar sem gæti haft áhrif á niðurstöður. Eins og komið hefur fram er vistgerð sniðsins skráð sem 'mosahraunavist' og stendur það enn í dag. Finna má þær plöntur sem einkenna mosahraunavist, s.s. ríkjandi hraungambra, smárunna og aðrar lágvaxnar plöntur.¹

2. mynd. Hraungambri, krækilyng og ólafssúra í smáreit númer 3 á sniði RN-07-05.

Tillögur að áframhaldandi vöktun

Ekki hafa orðið miklar breytingar á gróðurfari sniðsins síðastliðin tíu ár. Æskilegt væri þó að halda áfram vöktun á svæðunum eftir önnur 10 ár.

Heimildir

1. Jón Gunnar Ottósson, Anna Sveinsdóttir og María Harðardóttir, ritstj. 2016. Vistgerðir á Íslandi. Fjölrit Náttúrufræðistofnunar nr. 54. 299 s.